

Wijkgemeente Regenboogkerk

10 april 2016, Zondag Misericordia Domini (de ontferming van de Heer)

Schriftlezingen: Jeremia 32, 36-41; Openbaring 5, 1-14 en Lucas 24, 35-48.

Afbeeldingen: Het Lam Gods, 1432. Gebroeders Van Eijck; Agnus Dei, Francisco de Zurbarán, ca. 1630.

Inleiding

Alleen het Lam dat de zonde der wereld op zich heeft genomen, is in staat de boekrol met de geheimen der schepping te openen. Rondom dit Lam verzamelt zich de Here God een volk. Dat is geen groep mensen die een eenheid vormt vanwege volk of staat of kerk. Zij weten zich door God zelf geplant in de vruchtbare grond van zijn Koninkrijk. Meer dan in gesloten systemen en dogma's beleven mensen hun geloof in beelden en fragmenten, herinneringen en hoop. Op deze zondag genaamd 'De Ontferming van de Heer' is het thema: Het Lam met het boek. Het beeld van een Lam dat heeft geleden en juist daarom de overwinning kan brengen staat centraal. Het gaat vandaag om de beleving van het Paasgeloof.

Thema: Het lam met het boek

Preek

Gemeente van Christus,
wij mensen ervaren vernedering als het tegenovergestelde van verhoging en dat klinkt logisch. Het is alleen maar menselijk om lijden als een absolute tegenstelling tot vreugde te beleven. Het eerste zullen we als vanzelf zoveel mogelijk ontwijken. Het tweede streven we na. Natuurlijk vinden wij ook dat er een enorme afstand bestaat tussen de minste en de meeste. Liever dan onszelf solidair te verklaren met de armste, worden we vrienden met de rijkste. Dat is immers beter voor ons zelf. De kerk is nauwelijks een uitzondering op deze regel. Waar mogelijk heeft de kerk de macht gezocht en zich daarmee verbonden. Het middel geweld is daarbij niet geschuwd. Materieel dan wel geestelijk is ook in de kerk de overwinning nagestreefd. Dat is alleen maar menselijk. Wie wil er nou niet winnen en succesvol zijn? Dat begint al bij een spelletje met de kinderen en de moeite die een kind er mee kan hebben wanneer het verloren heeft, ook al staat er eigenlijk niets op het spel. Alom wordt in de kerk tot op de dag van vandaag de afgenomen invloed op de post-moderne samenleving waarin wij moeten leven betreurd en ten diepste beleefd als een nederlaag.

En toch, het kost misschien moeite, maar de verdrijving uit het centrum van de macht is te verstaan als een verhulde zegen, een zogenaamde 'blessing in disguise', omdat niet alleen de kerk, maar wij allen in ons geloof, beide nodig hebben: vernedering en verhoging, lijden en vreugde, armoede en rijkdom. Dat worden wij onszelf vandaag opnieuw bewust. Hoe zouden wij ons immers met de triomferende Christus kunnen

identificeren, als wij niet van de lijdende Christus hebben willen weten? Hoe zouden wij Paasfeest kunnen vieren zonder de Veertigdagentijd, hoe de lofzang kunnen zingen, zonder het kyriegebed gebeden te hebben? Het gaat om eerlijkheid. Het gaat om integriteit. Waar het om gaat is het leren leven met reliëf. Ons leven is een Godgegeven eenheid, juist omdat niet alleen de krachtige en vitale dele daarvan de essentie weergeven, maar ook de breekbare, de broze gedeelten. De laatsten horen er volledig bij, in het licht van God, zoals wij beseffen, niet alleen aan de wieg of de couveuse, maar ook aan het bed in het verpleegtehuis.

Er is één figuur waarin de menselijk gesproken onoverbrugbare tegenstellingen worden overbrugd en zelfs worden opgeheven. Die figuur vraagt om herkenning in de gestalte van het Lam Gods. Maar liefst 28 maal gebruikt de schrijver van de Openbaring het woord Lam om naar Christus te verwijzen. Het is en blijft een wonderlijk beeld, zeker zoals het wordt gebruikt in de gelezen tekst: Een Lam met een boek. Het is een plaatje opgebouwd uit tal van oeroude beelden waarvan de meeste van vóór-christelijke herkomst. De boekrol waarin de bestemming van de wereld staat opgeschreven, wordt gebruikt als symbool voor de geheimzinnige samenhang van de wereldgeschiedenis. Zou het werkelijk zo zijn? Een boek met zeven zegels hermetisch verzegeld, voor geen mens te bevatten. Dit boek bevat een diep geheimenis. Er ligt in heel die chaotische warboel een zin besloten en die zin hangt samen met God. Niemand der mensen is waardig dit in te zien en uit te leggen. Dat stemt tot bescheidenheid. In de visie van de schrijver van de Apocalyps is alleen het Lam waardig. Alleen het Lam kan en mag de gesloten boekrol, symbool voor de geheimen der schepping, openen.

Centraal op de groene weide staat dus het Lam: Agnus Dei, een heel krachtig beeld voor Christus, bereid de offerdood te sterven, tegelijk slachtoffer en overwinnaar. Dat sluit nauw aan bij de wijze waarop de profeet Jesaja gebruik maakt van dit beeld als hij spreekt van het plaatsvervangend lijden van de knecht des Heren. Deze is 'als een lam dat ter slachting wordt geleid'¹ Het gaat de profeet om een aan God toegewijd persoon, die zachtmoedig en zonder verweer, onschuldig ook, als een lam eenvoudigweg beschikbaar is en bereid in dit opzicht te lijden, omwille van Gods bedoeling met zijn volk. Zo is Jezus. Hij is ook paaslam en zondebok, te vergelijken met het kleinvee dat stierf aan de vooravond van de uittocht uit Egypte, op het moment dat Gods volk de uittocht aanvaardde, op weg ging naar het beloofde land. Hij is ook te vergelijken met het bokje dat op Grote Verzoendag weggejaagd werd de woestijn in en dat de zonden van de mensen symbolisch gesproken met zich mee droeg,² weg het tentenkamp van Israël uit, zodat zij gereinigd

---

¹ Jesaja 53,7.

² Leviticus 16, 20-22.

voor God konden leven. Het bloed van dit Lam, van Christus dus, werd niet tevergeefs vergoten, toen Hij stierf aan het kruis op Golgotha. Het was niet slechts een tragische moordpartij, geen uit de hand gelopen lynchpartij, geen onrechtmatige executie. Dat is het allemaal óók geweest, maar het was méér en het wordt pas voor ons allen van belang vandaag als wij die meerwaarde bijbels gaan duiden en het aandurven die te betrekken op ons leven vandaag en de impasses die daarin opdoemen. Dat is wat er in Openbaring 5 gebeurt, een gewaagde actualisatie waarin al die veel oudere beelden worden gebruikt om diepte te geven aan een boodschap.³

Zoals gewoonlijk in dit laatste bijbelboek tuimelt het ene beeld over het andere heen en het is natuurlijk eigenlijk onmogelijk om je concreet een wezen voor te stellen dat tegelijkertijd de eigenschappen heeft van de leeuw uit de stam van Juda, de wortel Davids en het zevenhoornig Lam met de zeven ogen. Ieder beeld op zich spreekt echter boekdelen en de beelden schuiven als het ware over elkaar heen als in elkaar vloeiende beamerbeelden en leggen ieder voor zich een sleutel op tafel, bedoeld om toegang te verschaffen tot een groot geheim.

Jezus Christus is de leeuw van Juda. Hij is de wortel Davids. Hij is het Lam Gods. Achter ieder beeld gaat minstens een eigenschap schuil. De leeuw van Juda is de sterkste held van zijn stam, de redder van zijn volk. Het is een beeld van overwinning. Met de wortel van David, wordt een nieuwe loot aan de stam van het huis van Jesse bedoeld, de afgehouden tronk, die opnieuw is uit gaan lopen: nieuw en onverwacht krachtig leven uit oud dood hout. In Jesaja staat het zo: ‘Want als een loot schoot hij op voor zijn aangezicht, en als een wortel uit dorre aarde.’⁴

Terwijl horens met macht te maken hebben en ogen met alles wat er waar te nemen en te weten valt, is een lam als geslacht, juist geen triomferende gestalte maar een slachtoffer, een beeld van lijden. Zelfs is in dat beeld een offerdier zichtbaar, dat plaatsvervangend wordt geofferd in de tempeldienst, om mens en God weer te verzoenen. ‘Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt,’ de bekende woorden bij de Maaltijd van de Heer, zijn hier direct van afgeleid. Al die oude beelden doen mee. Maar het is geen sluitend systeem. In de hemel ligt geen uitruilcontract ‘voor wat hoort wat’. Het is geen juridisch geldige ‘koop’, ook al zijn er ook wel weer beelden van het vrijkopen van slaven beschikbaar waarvan gebruik wordt gemaakt. Maar God is niet als een menselijke beledigde partij voor een aardse rechtbank, die pas tevreden is als Hij bloed ziet. Zo

---

³ Cf. de gewaagde wijze waarop Francisco de Zurbarán het lam voor zichzelf laat spreken in zijn schilderij *Agnus Dei* (ca. 1630) in: MacGregor N., and E. Langmuir, *Seeing Salvation. Images of Christ in Art*, London 2000, 73 en 75.

⁴ Jesaja 53,2. Charles, R.H., *A critical and exegetical commentary on the Revelation of St. John*, I, ICC, Edinburgh 1920, 142-143.

letterlijk denken wij veel te klein van God. Nee, het gaat om krachtige beelden, de meeste afkomstig uit het oude Israël, die elkaar aanvullen en samen een taal verschaffen (een geladen paradigma) om de dood en het leven van Christus te duiden. Alleen dit Lam dat de zonde der wereld op zich heeft genomen, is in staat de boekrol met de geheimen der schepping te openen. Rondom dit Lam verzamelt zich de Here God een volk. Dat is geen groep mensen die een eenheid vormt vanwege volk of staat of kerk. Zij weten zich door God zelf geplant in de vruchtbare grond van zijn Koninkrijk.

Rondom dit Lam verzamelt God zich een volk. Dat zijn mensen die voor elkaar en voor anderen tot zegen worden gesteld. Soms zijn dit soort teksten veel te letterlijk genomen. Dan krijg je van die mythes, alsof God persoonlijk één bepaalde kerk geen andere heeft verkoren of geplant in vaderlandse bodem.⁵ Dan wordt het uitverkoren volk een stoomwals met het recht andere volken te verdringen. Dergelijk misbruik van godsdienst dringt zich vrijwel dagelijks op in het nieuws. De triomferende gestalte van religie is in de geschiedenis vrijwel altijd een struikelblok voor waarachtig Godsvertrouwen geweest. Voor je er erg in hebt, heeft de kerk zich opnieuw eenzijdig geïdentificeerd met de overwinning en de triomf en het lijden van Christus laten liggen. Maar dat het God is die zich een volk verzamelt, lijkt mij ook voor de toekomst een belangrijk uitgangspunt. Wij kiezen elkaar niet uit omdat wij elkaar zo leuk of aardig vinden. Wij worden door God geroepen samen kerk te zijn, dat wil zeggen als gelovigen samen op te trekken in het leven. Dat is heel iets anders, ook al spreekt het vandaag geenszins vanzelf. De 'belhamel', het schaap met de bergklok, dat de kudde bijeen houdt, dat is Christus, die loopt voorop. Die zal ons, figuurlijk gesproken, leiden naar grazige weiden. Hij is waardig die centrale rol van zingeving te spelen, omdat Hij het lijden niet heeft willen mijden en omdat God Hem is trouw gebleven en Hem heeft verhoogd, zijn naam boven alle naam verheven.

Dit Lam wordt aanbeden, door de evangelisten en door de representanten van de kerk, die zichzelf ook onderling verbonden mogen weten, door dit ene Lam.

Deze levende Jezus Christus, dit Lam Gods, wordt herkend bij het breken van het brood, het vieren van de Maaltijd van de Heer, het schenken van de wijn. De opdracht te getuigen vinden wij in het Lucasevangelie. Wonderlijk, en in wezen onbegrijpelijk, verschijnt de opgestane Heer temidden van zijn leerlingen in een lichaam, want Hij eet een stuk vis, maar tegelijkertijd betekend zijn lichamelijke niet een beperking door normale begrenzingen van tijd en plaats. Hij is dezelfde en toch helemaal anders. Plotseling staat Hij in hun midden en even plotseling zijn zij weer

---

⁵ Vgl. Jeremia 32,41 en Amos 9,5.

alleen. Enerzijds is het allemaal zo concreet en tastbaar, net als vroeger, toen zij zaten aan de oevers van het meer. Anderzijds is alles totaal veranderd en krijgen zij van nu af aan de opdracht het zelf te doen. Samen zullen zij het levende lichaam van de opgestane Heer op aarde zijn.

Het is vandaag in de kerkelijke kalender Zondag Misericordia Domini. Dat betekent: de zondag van de barmhartigheid Gods. Want dat is de opdracht: Omzien naar elkaar, dat is herder en schaap tegelijk zijn, niemand is te klein, niemand is te groot. Wij schrijven het kwetsbare, economisch wellicht nutteloze, leven niet af. Getuigen van 'deze dingen' zijn, betekent het uithouden in de spanning tussen lijden en vreugde. Je niet afkeren van mensen die het moeilijk hebben, tegelijkertijd blijven geloven in Gods overwinning en uitzien naar zijn Koninkrijk. Zo zijn wij gehoorzaam aan de opdracht van de opgestane en prediken wij bekering tot vergeving der zonden aan alle volken. En zo mogen wij geloven dat oude profetieën opnieuw mensen zullen aanspreken. In de woorden van de profeet Jeremia: God verzamelt zich een volk uit al de landen waarin zij zijn uitgestrooid. Zoals Hij eens het Joodse volk terug bracht uit de ballingschap naar het land van belofte, zo zal Hij telkens weer mensen die zich willen wijden aan zijn Koninkrijk van vrede en gerechtigheid leiden naar het nieuwe het geestelijk beloofde land, dat is de geestelijke ruimte om het goede te doen. Het Lam met het boek gaat voorop.
Amen.